'nši ie-l catacombes, che à gor cin partimënč. 'N pò se 'nmaginè, tan sot che 'ŋ muessa gi te tiëra per revè al partimënt ga-pö.

La catacombes dunque ie lueš da respetè y da venerè, percie che iló ie-l la tombes o fòsses de truep mile Martiri y Sanč, che à cunfessà la medöma föde crestiana che nëus cunfessón y che ulón dò si esëmpio fedelmënter cunfessè fin ala mòrt.

Segnëur Antòne da Fussèll.

Na ciántia per 'l Primiziánt.

Ie ve salude, bon Segnëur Primiziánt!
Chëš ie per nëus 'n gran dí sant,
Na gran legrëza ie-l per duč, 'nce per mè,
Chesta gherlanda je pudëi ve prešentè.

Vo fais ënche 'n tèl pitl mut,
Y žën sëis chël che vèl 'l plu de dut.
Sëis chël che fès 'mpö de Die;
Gesú à dit: »'L ie šiche fosse je.«

Na sëul paròla 'l fèš unì sun nòš autère.
Tan ubedient šiche n' jëde a si père;
Da iló pò, — bòna gënt, pensëde —,
Te mi pitl cuer chëš 'l prim jëde.

Pò tanč 'ncuei y da-mo-in-la
Chesta grazia per vòsta mans giatrà,
Y 'l perdón de si pieëi a trueps sarà dat,
Ah, cie gran còssa che Idie de Vo à fat!

'L bon Segnëur per chëš sibe laudà y rengrazià,
Vo drët de cuer da nëus congratulà,
La santa benedešión prions per dui canč,
Aciò che Vo y nëus unións 'n di sanč.

Segnëur Usöp.

La cuces da Nadèl.

'L fòva n' jëde 'n gran segnëur, che ie git na sëira te 'n teater de zità y à udù iló na ciantarina, ch' i plašòva ternënt.

L' auter dí va-l, böl da macarón, zënza se pessè giut, debòta y compra dodeš cuces 'ndurèdes, les gëura su dutes, mët ite

cuces cun zechíns y dut. N' àuter jēde cialerè-i de fè del bēn, ulà che 'l toca. Son cuntēnt, che la ie tumèḍa òra 'nši.«

Sèpl da Passua.

La fertuna.

Fertuna ie 'n uciöl
Pià y žarà te gábia;
Legrēza mostr-el revöl,
Ma 'nce tristēza y rábia.

'N muessa vöster atēnt,
Aciò che 'l ne s' en vède,
Percie sarà ric termēnt
A 'l piē 'n segondo jēde.

T. P.

La zintling.

La zintling! audiēis-a sunàn
La ciampana, böl plan: bin ban?
Tan plan che la sona, tan plan,
La ciampana, l' audiēis-a sunàn?

La pitla, ciuldí che 'ŋ sona,
I no la granda böl plan,
Damanda 'l pitl al' oma.
Spaurì, bölau bradlàn.

I uedli 'n gota, l' oma
Respuent a si pitl fi:
»Percie, — percie ch' i sona?
Ne pòsse, — ne pòsse te-l dì.«

'L père, per ēl sunòva
La pitla ciampana, tan plan,
Per ēl chest' oma bradlòva
A messēi l' audì sunàn.

La zintling! audiēis-a sunàn
La ciampana, böl plan: bin ban?
Tan plan che la sona, tan plan,
La ciampana, l' audiēis-a sunàn?

T. P.

La val de Gherdëina.

Gherdëina, böla valèda,
Gherdëina, böl rusnè,
Gherdëina, böla Gherdëina,
T' ame plu ehe mè.

Saslóne y Piĕ y Cuea,
Da Bula 'nfin Mastlè,
Da Plan 'nfin a Pruea:
Cialè s' en pò-ŋ assè.

Tèi erēps y prèi y monĕ
Ne vëig-uŋ segúr inió;
Sul mont no lèrc no lonč
Ne ie-l plu böl ehe tlo.

Gherdëina, t' ies furtnèda;
Unëur a ehi pò dì:
Gherdëina, böla valèda,
Cie böl a vöster ti fi.

T. P.

La rie tëna.

O tu puere, puere mat,
Tu totl, eie ès tu mèi fat,
A maridè na tèl rie pesta,
Che te eiavatöa drēt la cresta.

Dan maridè i fòva dut böl y drēt,
Ma la òva ite 'l maladēt:
'Ntan ehe la se stilòva drēt valēnta,
Sul eë te fašòv-la suēnz la pulēnta.

Dì mè vèle zēn! pò ies 'n mušát,
'N totl, 'n eiavón o gor 'n mat;
Ëila à dagnēura sēula regón,
Tu ies mè for 'n puere macarón.

Siehe na vöra tanaja Mariēursa,
Ëila sēula tēn y mēina la bēursa,
Y še tu ues datrai 'n da-söt,
Te respuenderà-la snöl: slöe, slöe!

Per zandli, pintes y per se šichè
A-l' ëila dagnëura gròš assè.
Ma šc tu adròves 'n cē de guant,
Pētla mè tu! 'l ie-pa de-bánt!

O te ies bēn 'n puerc scafaròt!
Ulēsses datrai t' en böver 'n gòt,
O fè vèl jēde 'n pitl ğuec:
Pruibì, pruibì! spieta 'm pucc!

Suënz de nuet, per avëi si böla ghenèda,
Se stiel-ela finèda o gor amalèda,
Y pò mucsses möfun tu levè su,
Y pòsses tu chi pitli sujē ğu.

Craugnē, svajē y petè gor,
O, chēl te fèš-cla böl for.
'L ie 'n spavēnt, per diešа stëila,
A messëi avëi na tèl rie ëila!

Je ue bēn giēn i bineè 'l paravís,
Ma mè-drē' 'm puc' prēš, šc mèi che la ğis,
Percie 'η ne la tēn pròpi no òra,
Pra na tèl ëila va-η böl 'n malora.

Franz Moroder.

Mi ciasòta.

'L fòva na pitla ciasòta, a la bòna, de lēn,
Ma la fòva nia, y blòta, y da stè giēn;
La róndules, muntres bölc da dumán,
Šulòva ite y òra se-la ciantàn.

Tela chëurt òv-i 'n dròc cun si funtana,
Cun èga bòna frēša y sana;
Y dan cësa fòv-el 'n tèl pitl verzón
Cun ciblóns y salata de cheršón.

Dò cësa, te si pitla stala, mi zieba, la cëura,
La gialines y 'n gial che cherdòva böl a-bcuëura.
Te stua, sun balcón, la gábia cul uciöl
Y mi bon Pimperle sun ban da furnöl.

Chēš fòva dut mi pitl avēi,
Che giut euntēnt è-i pedù me giaudēi;
Ma lauràn y sparagnàn šiche 'n bon fant
L' è-i menèda pròpi šaldi inánt.

Pò can che la fertuna m' a fa rie
Y di granč 'l eumpagni y amíe,
Mi pitla eiasòta ne m' à plu seusà,
Y per puec a fulestieres l' è-i data ca.

Zēn è-i na eēsa pròpi da gran segnēur,
'Ngegnēda ite dò 'l plu böl y 'l miēur,
Y cun duta la eomoditèjes le-prò,
Y pedientri che me servēš dant y dò.

Zēn ēss-i bēn dut 'l böl y tan 'l muet,
Ma mi cuer se sēnt 'mpò puere y uet;
Mi pitla eēsa, ulá ch' è passà alögra giuventú,
O, chēl ne ie mi böl y gran paláz mèi, no, no, mèi plu.

Truep gròš y truep avēi, ne 'l cherdēis,
Dà gran festidcš, ie suēnz de pēis;
La pèš del cuer y la vöra euntentēza
Dà mè 'l fè del bēn, ma no la gran riehēza. F. M.

Ënche 'n festide.

(De na vödla muta da orden.)

Puera Mariēusa ie gu a liet,
Ala mòrt pēns-ela suēnz böl a chiet;
Ma a murì ne ie-la-pa nia grama:
Cie ulēis-a? la ie tan na bòn' ana.

Ma 'n festide à-la 'mpò te si últimi dís:
Cò eialerà-la mèi òra la-sú sun paravís?
Sarà-l-pa bēn dut al orden y drēt;
Dut te si luegia, rumà su y nēt?

Chi biei troni ne sarà mia no da taees?
I firònghes y i tepiehs fòrši da maees?
La suòles, la lampes, i vierеš bēn puzenèi?
La mēises, i banč y i fonē bēn lavèi?

Y chi pitli ángiuli, cun si tripè,
Ne desmeneerà mia, cie ch' i ēss' da fè?
Sà-η bēn! cul nòte de sautè 'ncantēur
Desmeneerà-i bēn datrai de fè si lēur!

Y 'l bon san Piere dala gran tlèves,
La bèrba 'n pue' da tabác y da sbèvies,
Lašerà bēn mè ite l' anes pies
Y no fòrši 'nce vèl lotri o stries?

In Gottsnomen, ne bēn giēn murì,
Pò can che ruve sun paravís 'n dí,
Pò ue-i-pa bēn drēt me purvè,
Ulá che 'l fos bušēn de cumedè.

Pò ue-i-pa bēn de dut m' en curè,
Mè-drē' che 'l bon Die me laše fè,
Percie orden dē-l vöster dlone, y cis
La-sú te chel böl gran paravís.

Franz Moroder.

La benedešión de mi père.

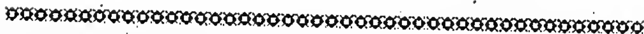
Ḡnudlà pra liet del père stašōv-i bradlàn,
Y ēl zitràn sul cē m' à-l metù la man:
»Che chel bel Die te benedēše, o mi fi, mi fi!«
Chēsta paròles, dut da dēibel, ma tan de cuer m' à-l dì.

Pò ie-l mòrt, y no gròš no ròba n' à-l lašà;
Ma cialēde, pur empò si èrp je son sta;
Percie na gran fertuna, la miēur arpeḡón
Je stata per mè si santa benedešión.

Y pra duta mi fadíes y mi lēur
Per me vadagnē 'l viver cun unēur
Me cunfòrta mò for 'n tèl pensier: de sentì
Sun mi cē la man del père che m' à benedì.

Dò 'nlēuta tan de tēmp che 'l ie böle passà,
Y tèi pitli »Père, père« suēnz m' à cherdà;
Ma for can che me lecòrde de 'n chēl dí,
Me sēnt-i 'nce je de 'n bon père 'l pitl fi.

Franz Moroder.

»Zēn va mè, me pens-i, še no Bōta sta cun festide.« Son mò cherdà pra 'l cramer y m' è fat dè per trēi lire,[95]) doi drairi y 'n laichter[96]) 'n puchl, 'n miuel[97]) de uele, 'm pue' de stupín dala lum, 'n maz de suplríns y 'n pristl per la fēna, y chēš ie stat bēn fat, che 'mpō de giapè la šopa y na bòna remanzina,[98]) šiche l' aspitòve, can che l' à udù 'l pristl, n' à-la dit ‚patōla,[99]) y prēš m' à-la purtà su 'n bon eròšul, miēur ch' i gran ojes[100]) n' en à, y je me 'l è šuflà[101]) ite cul apetít da jagher, y pò m' è-i petà via sun ban da furnōl, me l' è impizèda[102]) y se l' on euntèda biei pacifici y cuntēnč mò giut ala longia, 'nfin che 'l fòva scurēnta nuet.

Zēn v' en è-i bēn ciaculà su assè; la vōdla paròles, che ne vēn puec o nia plu adurvèdes, ve spiegh-i tlo per tudēsc; metē-les inò 'n dròva, y n' auter añ v' en dirè-i inò truepes d' autres, che è crit su y che m' è nutà su. Zēn bòna nuet a duč!

Franz Moroder.

'N salút.

(Per nòš Segn. Pluván Franz Anderlan al' ucašión dela fōsta, che la cheinún d' Urtišei i a fat per i dè 'l diplom de Ehrenbürger y liet dant sul bast di 18 d' Agóst 1912 da Franz Moroder de Lenērt.)

Cialēde tanč che 'neuei s'à abinà 'ntēur
A nòš Segnēur Pluván per i fè drēt unēur,
'N unēur che 'l s'à tan bēn merità
Dò vint añi de eura y dut chēl che 'l à fa.

Perdona, še 'neuei je te dè del tu;
Crē-me, chēš vēn de euer mò tan plu,
'L ne ie per mèla erianza,
Sès bēn, nēus poèč on chesta usanza.

Bōle da gēun nòš cumpagn' ies-te stat,
Pò ti studi cun flais ès-te fat,
Pò cun gran zèlo ies-te stat nòš caplán,
Pò nòš curát y zēn d' Urtišei 'l prim pluván.

Tu dirès: »M' ēis fat for mè bōl sul mus,
Ma dò 'l spinèl truepa muejes y ferdrús«;
Son danz puera gēnt, perdone-nes mōfun
A mi, a Tòne, a Sèpl y a Stōfun.

---

[95]) Pfund = 12 alte Kreutzer; [96]) = 4 Pfennige; [97]) ungefähr $^3/_{10}$ Liter; [98]) gelinde Predigt; [99]) nicht das Mindeste; [100]) große Herren; [101]) schlürfen; [102]) anzünden ('mpiēda).

Tu t' ès 'neurà de nòš bēn spirituèl
Y suvēnz 'nce per tanč del bēn materièl:
Tan de puereš y descunsulèi che t'ès gudà,
Y de mantenì la pèš t' ès dagnēura purvà.

La curtina y la dliesa ès gudà a 'ngrandì,
Aciò che stasóns 'n vita y dò mòrt plu saurì,
Per la scòles y tan d'autra còsses truep ès fa
Da vint añi y plu, per nòs bēn ès for laurà.

Cun tan de dutrines, perdiches, 'nsegnamēnč
Che Tu t' ès purvà, che restóns biei valēnč.
Ma tan suēnz ti amunizións à puec guà,
Y cò t' arà-la-pa pò tel cuer mujà!

Ma ch'l böl Die tēn-pa de dut cont
Y paja-pa autramēnter che ches mont,
Y dò la fadíes y 'l lēur de chiš pueč dís
De prèmio te don-el-pa 'l böl paravís.

Ma no mò prēš, mò giut muesses stè
Pra nēus y purvè de nes custemè;
Ulessán 'nce nēus la-sú te fè cumpagnía,
Še bēn che nòs merít sarà pitl o nia.

Y je è mò na gauša de me ralegrè,
Per chēl è-i 'nce purvà tan böl de ciantè,
Percie je è fat gor 'n böl vadagni
A giapè 'neuei 'n tèl bon cumpagni.

Zēn ēss-i-pa mi pitla ciantia bēn finà,
Mè-drē che la v'ēss' scusà y no stufà,
Pò ue-i-pa bēn inò na uröla böl chiet scutè,
Percie 'l ie-pa bēn 'n taieber per gberdēina a dichtenè.

La grandëzes del mont.

Cula paròla »mont« 'ntendóns 'l ciel y la tiēra; al ciel i disóns 'nce 'l firmamēnt y ala tiēra 'ncē 'l mont. Dut adúm ie danz zöche de grant òra de mesura, zöche tan de grant, che nòs ferstònt n'ie nianea bon de se fè na drēta idèa no de vèl tan de grant.

Sul ciel ie-l na infinità de stēiles, ugnuna tan granda, che degún ne se pò fè na idèa, y che 'l pèr na còssa che ne pòsse vōster, ma 'l ie 'mpò vēira. Danter duta cantes chesta stēiles

L' oma, ch' à metù sot ala gialines 'n dí del Avënt.

1. 'N dí del Avënt,
Dal mag̃er vënt,
Devënt-el te cësa
'N gran spavënt.

2. Da castl da spëisa
Via pra mëisa
L'oma desprèda
Dut che bëisa.

3. 'N bon pastulà
'Neuei vën fa,
Tames̃óns y èga
Bën mes̆edà.

4. 'Mpöa la lum
Dut al-infúm
Per corer te stalla
A udëi 'l grum.

5. Pò-η se 'mpensè,
Ce nòt' y ce fè, —
Dut te fuce
Sarà g̃it 'l cafè.

6. Mutóns y mutáns,
Giač y cians
S'abina dan stala
Y sauta y bala.

7. L' oma su l' ëura
Va y gëura
Per udëi la gialina
Cie che l'à fa da ch'st ëura.

8. Ce dlacià,
Ce splumà!
'N puns̃ín
Tlo böl cherpà!

9. Gialines desprèdes,
Mõz̃es dlacèdes;
L'oma scumëneia
A trè de gran brèdles.

10. »Tan bölín,
Puere puns̃ín!
Fòve per te vënder
D'instà a 'n patín.

11. Y z̃ën per ch'st añ,
Che vën, ce dañ!
Te stua te pòrt-i
Su böl plan.«

12. Metù bën blòt
Te 'n böl scafaròt,
Medes̃ina le-prò,
G̃etèda te 'n gòt.

13. 'L òva 'l brus̃ëur
Y 'n ric culëur,
Per chël 'l à l'oma
Metù sun fëur.

14. Dut al-infúm
Te furnöl al-ingrúm
Venceies mò vërĕ,
Che fès 'n drë' fum.

15. Furnöl revënt
Che 'l ie 'n spavënt.
'L puns̃ín che dlëiga
A ugni mumënt!

16. 'N 'l aut desdlaciàn
Y le-prò crazàn,
Böl' ugni-tan'
'N pue' s̆iblàn.

17. Cun na s̆adón
Bën smauz, del bon,
Ti vegn-ël dat ite,
Che 'l vegnë inò 'nton.

18. Böl 'mpont
Cun chel drë' bon ont
'L à-la ma fat
Unì al mont.

19. Inò te stala
Purtà zēn 'l à-la,
Dat da magē;
Y pò s'en va-la.

20. Inò desfertuna
Je-l unìt una
Al puere punsīn,
Che nen òva mò pluma.

21. Dlongia 'n pèl
Da 'n pö de 'n vadöl
Je-l unì sfrant
'N dí de Nadèl.

22. Tel lēur de stridlè —
Y 'l gial a ciantè —
L'oma a 'l udēi
Muessa bradlè.

Leo Runggaldier.

'L bambín da Nadèl.

Na pitla muta ulòva mēter na lētra te na scátula dala pòsta, ma la n' argungōva nia su. Te chēla passa 'n segnēur, ti dà na udlèda a chesta pitla, pò lieg-el l'atrès y mēt la lētra te scátula. Su la cupèrta stasōv-el: »A chel böl pitl bambín da Nadèl sun Paravís.«

'L segnēur va te scritòrio dela pòsta y se fès liegcr la lētra. 'L fòva scrit:

Bon bambín da Nadèl!

'N aut disàn, che te pòrtes datrai tèl böla ròbes a chi pitli; davia de chēl te prö-i-pa böl, ne nes desmineiē-pa nēus, pò ies-a drēt valēnt. Te sès bēn, l'oma ie for tan amalèda, mi frèdes ie mò tan pitli, pò ons tan la stēnta: puec y nia da majē, deguna lēgna da saudè ite, zēn che 'l ie tan frëit. Te sès bēn ulá che stasōn, òra 'nsom la cuntrèda dela pecúnia.

Valdalafám, 24. XII.

'L segnēur damanda dò y 'nrieš, che 'l ie pròpi na puera familia. Y da sēira à-l fa purtè da si fanč de drē cestóns de lēgna, de farina y de ròba da majē a chesta familia.

No mè la familia à abù de bòna föstes, 'nce 'l segnēur fòva cuntēnt d'avēi pedù fè tan na bòn' òpra. S. da Passua.

Da 'n devinè.

Ah, stoma chi ch' i son:
Crēie, èrt nen à-i degún:
Mo, orös-te tò retrát
Avisa a tè anfát,
I' te-l fège zēgn sul momēnt,
Ch' ēl te somēie böl dut cant.
Degún moler 'l ös te n' an,
E ju te-l fège suöl de-bán;
Mo te mēsses stè pro mè,
Še te-l os, mai te-l da-i con tè. Prof. Alton.*)

Soluzión de chël da 'ndevinè tel calënder dal añ passà:

I.

2	7	6
9	5	1
4	3	8

II.

36.

IV.

Deguni, i autri s' en mucia.

III. J à la I. bòza da 8 litri plēina,
la II. bòza da 3 litri ueta,
la III. bòza da 5 litri ueta.
I 'n mēt: dala I. 3 l tela II. y da chēla tela III.;
rösta 5 — 3.
pò dala I. 3 l tela II. y da chēla 2 tela III.;
rösta 2 1 5;
pò dala III. 5 l tela I., dala II. 1 l tela III.
rösta tela I. 7 l II. 0 III. 1 l.
pò dala I. 3 l tela II. y da chēla tela III.;
pò n-ie-l: I. 4 l, II. 0. III. 4 l.

*) Ora de „Rimes Ladines". Disprue, Wagner 1885.

sculèjes giat-el òra de Sēlva. 'L ie 'l merít de bèra Franzl, che la chemun de Sēlva à abù 'nlēuta 'l plu studēnč, de plu che Sta. Crestina y Urtišēi adúm. N-ie stat na böla lingia dai tēmps de Segn. Antòne da Fussèl encà, che ie ḡič a studiē, l' à menèda inánt y ie deventèi pröveš, dutores y tan d' autri segnēures, che pò se-la dè bòna. Y de chēl muess-i rengraziē dant a duč bèra Franzl; ēl se 'ntendòva di sculèjes y savòva da cunsiē ai genitori, ce che si mutóns pudēssa deventè. Chēš ie 'l sēgni plu segur, che 'l fòva 'n bon maöster.

Dal Còser, dal stato y dala chemun ie-l 'nce per chēl unì laudà y unerà. 'L à giatà la medaia dela viēra che 'l a fa pöa; 'l à giatà la medaia de merít per si servizio y pò la crēuš d' arḡēnt cula curona; del 1901 ie-l unì numinà Ehrenbürger dala chemun de-Sēlva; y gor-a-Maran ie-l unì tēu su tela Cumpagnía di Veteraneri del 1911. Y la stima, l' amor y 'l gra de duč si sculèjes i sibe ēnche mò na cunsulazion y ti fèšc legrēza te si vödli dís.

Fertuna.

I. La plöces giata 'l lēn d' anšuda,
D' autóñ pò tom-les dutes ḡu;
La rama rösta böl desnuda,
'L lēn böl sēc 'mponta-su.

II. 'Nši l' ons nēus sul mont cul cuer:
'Nce iló la fueja crēš y toma
A duč: al ric y ēnch' al puer,
Al ḡēun, al vödl, al père, al' oma.

III. Fertuna se tlama na sòrt de sta fueja,
Al' autra dulēures y mèi i dišóns.
Ma recòrde-te, for aróns plu mueja,
Dulēures, mèi y dešunións.

T. P.

La curtina.

I. 'N grum de crēuŝes vēig-uŋ dlonc,
De pitles, de grandes y 'nce de mesanes,
De sas, de fiēr y mò plu de lēn,
Dutes metudes per recòrt dela puer-anes.

II. Te 'n piz 'n vēig-uŋ na pitla, stlöta,
'L fèš prešión y mèl al cuer,
Tan burta semöi-ela y tralašèda:
Ch' la crēuŝ ie segúr metud' a 'n puer'.

III. N' autra tela prima lèrc y lingia,
De sas, superbia, — semöia 'n pavon;
Se laša mirè da duta la ḡēnt:
Ch 'sta crēuŝ ie segúr de 'n gran ricon.

IV. 'Nce je son' pitl y mèl udù,
Mê me metrà-ŋ dala pitla pèrt,
Y a chel gran ricon tla-su
Metrà-ŋ 'n sas tela prima lèrc.

V. Ma ne te fê mè nia da-in-òra,
Še t' ies puere, mè-drē no bradlè,
On duč na fòssa scura y strēnta,
'L ḡòva puec a se lamentè.

VI. Še t' ēsses 'mpö de na crēuŝ sun fòssa
Dut l' añ adòs 'n gran dlaeion,
Per chēl te fêŝ 'mpò 'l surēdl,
La luna y la stēiles la luminazion. T. P.

'L pëtler.

I. Me tulēs-pa pu Idie dal mont,
Pò ēss-i al manco pêŝ y ghenèda
Dò cheŝ viver plēn de mesèria,
Je puera persona desfurtnèda:
Mustrēde pietá
De mi puvertá!

II. L' añ passà m' ie mòrt mi pêre,
L' oma n' è-i bōl' giut no plu,
Parēnč, cunešēnč, frèdeŝ o surâns
N' è-i mèi abù no cunešù.
Son dlonc udià,
Da duč schivà.

III. Muesse durmì suvẽnz ala lèrgia,
Per 'l plu drẽt stanc y plẽn de fam,
Zitràn da frẽit y mèl furnì;
Ëss-i pu al manco 'm pue' de pan!
'L vöster puer'
Fès̄ mèl al cuer.

IV. Per la limòs̄ina, cẽsa per cẽsa,
Muess-i priẽ bölau me temàn;
Ve-l dis̄e, segúr, 'l ie burt y crudöl
A g̃i per la vita zitràn y bradlàn.
Cie è-i-pa fa,
Puer' desfurtenà?

V. S̆' Idie me las̆ẽs-pa pu murì,
Pò ẽssa segúr mi dulẽur na fin,
Pò n' ẽss-i plu drẽ' de messẽi patì
Y deventẽsse cuntẽnt de fin.
Che la devẽnte 'ns̆i
Prõ-i ugni dí.

T. P.

La stolza.

I. Na muta g̃ẽuna, te stua
Sta-la pra peníč da ziplè,
Plẽina de riedá y de mueja,
Dut mata dò 'l maridè.

II. Al prim ch' ie ruà a mutáns
Ti à-la dat 'n cestón,
'L fòva true' massa pitl,
'Ns̆uma massa pue' bon.

III. 'L segondo pò ch' ie unì
N' à-la ulù drẽ' giut;
A 'n giatè z̄ẽn 'n terzo
Se dur-ela böl del dut.

IV. Recòrde-te, bur mus muele,
S̆e t' ues te maridè,
Ne dausses vöster stolza:
Te muesses te cuntentè!

V. S̆e 'l fossa 'nce pitl y stlöt,
Muesses 'mpò mè 'l tò,
Nia dagnẽura 'n mieur
En giates magari dò prò.

T. P.

Guebia grassa.

(Ciantia.)

I. 'Ncuci Guebia grassa, 'n plu böl dí!
A rubè l' ola 'n mëur ie per gi.
Drē' anda Böta à metù sëura,
Ie gita gun stala a mëuger la cëura.

II. 'L mëur sun tēt s' à sgraflà su,
De n' auter viërs nen à-l pedù.
Se laša cun na còrda zën gu per ciamín,
Che brèa y ciamëiša vēn da fulím.

III. Gu dela segosta se tòl-el zēn l' ola,
Malán de cuiërtl a fonz ti berdola.
Nc sa cò s' en dì, 'l ie dut mò tan fiērs,
La va de piē via y mucè de vèl viërs.

IV. Giauriàn ugni uš a chiet y böl plan
S' en cram-el da pòrt' òra, l' ola tela man.
Zēn bëis-el da mat y dut a pieš gonč,
Se strèva la panicia, che la spriza plu lonč.

V. Cun na prēša pò ruv-el a cēsa spavēnt,
S' en crama te 'n piz, bēn dut da cuntēnt,
Stravàn sëur-òra mo dlonc la panicia,
Che fonz y parēi da ont pròpi stiza.

VI. En tòc de ciērn drēt bēn sfumià
Ga-pö del' ola ti-ie mò restà.
Se-l rafa bēn gu cun na drēta gran sëur,
I dëič se löch-el trëi jëdeš entëur.

VII. Cul' ola, se 'mpēns-el, ce ue-i-pa fè,
La ue inò zeruc a Böta purtè,
Cialè de revè böl a chiet te mašón.
Scuender l' ascuendes, chël ès regón.

VIII. 'L mëur se tòl inò l' ola y va,
Te 'n bòt ie-l böle pra cēsa revà.
Su sun funöstra se trapin-el böl plan;
L' ola ti sbriša zēn òra dela man.

IX. 'N stlindernamēnt y na fuera da mat,
Dutes fruzèdes, scudöles dal lat!
L' ola berdola cun en drē' tumblamēnt
Gu te mašón de Böta termēnt.

X. Zèra mò pöa tèi banč y tèi stuei,
N' olà böl plēina de papaciuei.

Trēma mè 'l fonz y trēma 'nce 'l mēur.
N' ajut bēn prōi-el z̄ēn San Stenēur.

XI. Bōta te stala mò for che mēuč,
Laša mè y bēisa z̄ēn dut en crēuš.
De su-aut très ḡu vēn pròpi 'n drē' ruf,
Gialines per aria ti sauta tel ciuf.

XII. Dal gran spavēnt mè mud-ela culēur,
Cul banc da mēuḡer fier-ela 'ntēur.
Ora da us̄ òra y su al-infúm,
Te mas̄ón z̄ēn saut-ela fas̄án 'n drē' fum.

XIII. Cun braces spanèi y uedli druscì,
Perduda la trēcia, ulá ie-pa i ciavēi?
La bròces di cospes che spuda mè fuec,
Che 'l ròf ne se 'mpōie, chēl manc-el-pa pucc.

XIV. 'N tèl gran spavēnt! cie ie-l pa tlo sta?
Dut ie fruzà, dut ie stravà!
Taiéres̄ y scudōles ḡites 'n bròda,
Via per fonz cie fōtra mòda!

XV. Z̄ēn vēigh-ela 'l mēur muciàn a sparón,
Dalà funōstra de su-aut de si mas̄ón.
Te chēla mè tòl-ela i cospes a man,
A dòs ti tir-ela dò besán.

XVI. 'L mēur sēura gu s' en va a berdoles,
Dò ti fier scudōles y oles.
Dai svèjes y brèdli cherdàn n' ajut
L' aria y la cēsa rembomba dut.

Leo Runggaldier.

'L fuec.

I. Ciampan' a martōl
Aud-uŋ sunàn!
N' ajut! a vèrder
A-l metù man.

II. Fuec y fum,
Ḡēnt 'n grum,
Ciampanes che sona
Dutes adúm!

III. Fuec y tizes!
Ḡēnt se prova
A destudè;
Nia ne ḡòva!

IV. Da ruf su èga
Man a man;
Ciampan' a martōl
Aúd-uŋ sunàn.

V. Cun zapes y zapíns,
Badii y rampíns
Zèr-uη g̅u stanges
De tēč y palancíns.

VI. 'N fi tlo sēul,
Ch' ie unì salvà,
Sauta per strèda
Svajàn, desprà.

VII. Ajut! Ajut!
Brus̄a g̅u dut!
Mi oma! Die,
Perdù ie dut!

VIII. Adío z̄ēn!
L' oma ne vēn
Plu mèi! adío,
Perdù mi bēn!

IX. Flama y flama
For plu granda!
Dlibrà mò vēgn-el
Na puera landa.

X. Bestiam te stala
Berdola 'ntēur,
Urla y brieja
Dal gran dulēur.

XI. Tram y tram
Dò y dò
Vēig-uη las̆àn
Böle dut dò.

XII. Dut che crēpa
Se fruza, se romp,
Parēi y fonz
Revēnt y gomp.

XIII. Dut al ingrúm
Toma adúm,
Très su pò spuda
Fuec y fum.

XIV. Luminà de nuet
Sēura dut ie-l;
Tizes revēntes
Spriza al ciel.

XV. N' ēila ugnàn
Vēigh-i z̄ēn bradlàn,
'N bambín salvà
Sul brač tegnàn.

XVI. L' oma ie-l!
Grazia al ciel!
Da lonč cunēš-i:
L' oma ie-l!

XVII. Ciavēi y guant
Dut 'mpià,
Sēura dut
Dal fuec brus̄à.

XVIII. Vo, mi oma,
M' ēis salvà,
N' auter' ana
Mò delibrà.

XIX. S̱e bench' ie dut
Z̄ēn vardù g̅u,
Vòš cuer, mi oma,
Nen è-i perdù.

Leo Runggaldier.

Nëus son söt.

(Dò l' englēiš.)

I. Cie savrà-pa dela mòrt na criatura, che tira böl saurí 'l fla,
Y che te dut si còrp ne sēnt che la vita y plēina sanità?
'Nši ch'la pitla muta ch' è ancuntà te 'n pitl luec aut tla-su
D' òt ani y cun na ciuta de ciavēi da tòrtli 'ntēur g̅u.
La fòa 'm pue' salvèra, furnida drē' ala bòna y 'm pue' zòta,
Ma i uedli òv-ela tan biei, che la fòva pròpi da-ulēi-bon dal blòta.

II. »Pitla, tan de frèdes̄ y suráns sëis-a?« i è-i dit;
»Tanč? pu söt en duč« dis̄-ela me cialàn tel mus bōl fit.
»Y ulá ies-i-pa? di-me-l pu!« »Söt sonse, m' à-la dì,
Doi frèdes̄ ie pra i saudèjes y doi suráns a servì,
Doi de nëus ie te curtina, mi fra y mi sòr Lona,
Y tela ciasota de curtina, dlongiad ëi, stas̄óns je y l' oma.«

III. »Tu dis̄es, che doi ie pra i saudèjes y doves a servì,
Y che sëis söt! Ma mi bòna pitla muta, cò pòsses chēs̄ dì?
»Tra mutons y mutans sonse söt,« me respuent pitla Carlina,
Je ve-l è pu böle dit, ch' i ie pu mò doi te curtina!«
»Ma pitla, tu vives mò y sautes 'ncantëur böl flinc;
Še doi ie mòrč y te curtina, pò sëise mè plu cinc.«

IV. «La fòsses ie böla vërdes, sot a 'n lën iló ies-i ëi,
Mè pueč var da nòsta cēsa, unide mè a udëi;
Drët suënz a fè ciauza sun si fòssa me sënt-i g̅u,
Cërie ite mi fazulëč y 'ntant i ciant-i su;
Y canche surëdl va g̅u, še la sëira ie sarëina,
Tòl-i mi pitla copa y maje iló mi cëina.

V. La prima, che je mòrta, fòva pitla Lona, che g̅emòva tan te lict,
'Nfin che chel böl Die l' à dlibrèda y che l' à per for scutà chict,
Y pò l' à-i purtèda te curtina; y canche la iërba fòva rossa,
Je y mi pitl fra Giuvani, nëus sautàn y se tripàn 'ntëur si fòssa.
Ma canche 'l ie unì la nëif, 'nce pitl Giuvani à messù murì,
Y 'nce ël à-i purtà via, y böl dlongia pitla Lona 'l à-i suplì.

VI. »Ma še doi ie sun paravís, dis̄-i je, tanč sëis-a pò mò?«
Y la pitla muta me respuent: »O bèrba, nëus son söt 'mpò!«
»Ma doi ie mòrč, ie sun paravís y ne cumpëida pu no!«
Ma dut mi dì fòva debánt, la pitla ne se-la las̄òva tò;
L' ëssa prës bradlà, che la sturg̅òva böle 'l böc,
Y mò n' jëdc m' à-la dit: »O Segnëur, nëus son söt.«

Franz Moroder.

'L studënt.

(Ciantia.)

I. Eŋ conta, ch' i òva menà te Funößß
En tèl pitel mut de Gherdëina;
Davia che 'l òva nuef ani mè adös,
Stas̄òva si oma cun pëina.
Si sòr fòva ënche iló a servì,
Mà no t 'la medõma cuntrèda;
Em pue' plu in-ite mussòv-uŋ mò g̅i,
Iló fòva ëila ruvèda.

II. Zēn fòv-i dui doi te Funößa a servì;
Ma Engl vardòva la vaces,
Maria mùssòva laurè dut 'l dí,
Da sëir' i dulòva i braces.
Pernanche la fòva unid' a 'l savëi,
Che Engl ie tlòra che 'l vèrda,
Ti ie-la sautèda de gi a 'l ùdëi;
Ma pò i à zachèi metù vèrda.

III. »Du Mòidl, du Mòidl, wou ghèaše dèn hin?«
Ti svèja riēš dò la patrona;
Pò s' ëuta Maria y diš a 'ndevín:
»I òni ferlëuren na crona.«
»Jez ghèaše zu klauben a gros fir di chie!«
Cumanda ad-aut ch' la tudëša.
Maria se 'mpēnsa: »Zēn ie-la sch' la ic,
N' ie auter ch' ulghè y cun prēša.«

IV. Chel pèsta pudēs pu unì a me cri«,
Dišòv-'la prēš dò enfughèda,
»O muess-i-pa pròpi tò ca y ti scri,
Che son föter for amalèda?«
La ulòva de fòrza che 'l fossa unì,
Ma no se tò dò la scuriēda;
Da chēla s' temòv' la, — ne sè ce m' en dì —,
La l' òva n' jēde pajēda.

V. Ma Engl, sa-η bēn, òva auter da fè,
Ché gi 'ncantëur pra 'malèdes;
Levè y gustè y pò gi a vardè
Y gi dò si fač y si strèdes.
Dò 'm pöz à Maria messù pò s' en gi,
Drē' bēn ne stašòv' la plu ëila;
A cēsa à-la fa mè bōl prēš a varì,
Y zēn ie-l na chèrdla de n' ëila.

VI. Dò n' añ à 'nce Engl mudà si patrón,
Y va per Lajón a san Piere;
Zēn òv' l pra mēisa na magra šadón,
Y 'n miëur bon bucon te taiere.
La n' à durà giut, che 'l cialòva tan bon,
Che si oma štentòv' a 'l cunëšer;
El fòva 'nfati enton y de rión,
Mèdrē n' ulòv' l no crēšer.

VII. »San Piere, adio! ue gi a Urtišëi,
Iló muess-i fè mi fertuna;
Ga 'l Englwirt vèd-i tel prim a udëi,
Š' no vèd-i-pa bēn ga la Luna.«

II. Žën fòv-i dui doi te Funöß a servì;
Ma Engl vardòva la vaces,
Maria mussòva laurè dut 'l dí,
Da sëir' i dulòva i braces.
Pernanche la fòva unid' a 'l savëi,
Che Engl ie tlòra che 'l vèrda,
Ti ie-la sautèda de g̅i a 'l ùdëi;
Ma pò i à zachèi metù vèrda.

III. »Du Mòidl, du Mòidl, wou ghèaše dèn hin?«
Ti svèja riës̅ dò la patrona;
Pò s' ëuta Maria y dis̅ a 'ndevín:
»I òni ferlëuren na crona.«
»Jez ghèaše zu klauben a gros fir di chie!«
Cumanda ad-aut ch' la tudëša.
Maria se 'mpënsa: »Žën ie-la sch' la ic,
N' ie auter ch' ulghè y cun prëša.«

IV. Chel pèsta pudës̅ pu unì a me cri«,
Dis̅òv-'la prës̅ dò enfughèda,
»O muess-i-pa pròpi tò ca y ti scri,
Che son föter for amalèda?«
La ulòva de fòrza che 'l fossa unì,
Ma no se tò dò la scuriëda;
Da chëla s' temòv' la, — ne sè ce m' en dì —,
La l' òva n' jëde pajëda.

V. Ma Engl, sa-η bën, òva auter da fè,
Ché g̅i 'ncantëur pra 'malèdes;
Levè y gustè y pò g̅i a vardè
Y g̅i dò si fač y si strèdes.
Dò 'm pöz à Maria messù pò s' en g̅i,
Drë' bën ne stas̅òv' la plu ëila;
A cësa à-la fa mè böl prës̅ a varì,
Y žën ie-l na chèrdla de n' ëila.

VI. Dò n' añ à 'nce Engl mudà si patrón,
Y va per Lajón a san Piere;
Žën òv' l pra mëisa na mag̅ra šadón,
Y 'n miëur bon bucon te taiere.
La n' à durà giut, che 'l cialòva tan bon,
Che si oma ṡtentòv' a 'l cunëšer;
El fòva 'nfati enton y de rión,
Mèdrë n' ulòv' l no crëšer.

VII. »San Piere, adio! ue g̅i a Urtis̅ëi,
Iló muess-i fè mi fertuna;
G̅a 'l Englwirt vèd-i tel prim a udëi,
Š' no vèd-i-pa bën g̅a la Luna.«

'Nšila se 'mpens' l y 'nšila à-l fat,
Ma pò i ie-la ḡita sbus̄èda;
»Fè 'l šolder, dis̄òv-el, n' ie nia de fat,
Tlo muess-i giatè mò vèl strèda.«

VIII. En dí a -benēura pò s' à-l empensà
De ḡi a studiē, se 'η el lašà;
Ma pò i à-i dit, cànche 'l à damandà:
»Tu bēn a studiē! Via Fašà!«
»Purvón, diš si oma, lašonse-l pu ḡi,
El pò unì 'n pröve da-in-òra!«
»Pò dis̄ mò si père: »O tu ès liēr dì,
Ugnions-a cui gròš pò bēn òra?«

IX. »Cui gròš? Per i gròš me vēn bēn mè da ri,
Chēi fès̄ mè em pue' de paruda;
Idie y la Madòna nes pò benedì,
Pò bēn onse dut chēl che ḡuda.«
Y 'l mut à-i mandà a Bulz̄án a studiē,
Y 'l ie unì 'n pröve da-in-òra.
Eη vēiga ch' Idie sa dagnēura premiē
N' oma che pröia y 'l adòra.

Segn. Batista.

'L studënt.
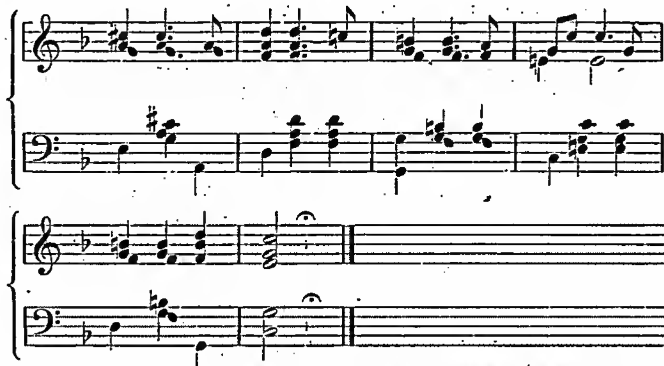
Ciantia y mus̄iga de Segn. Batista da Sotanives.

Adagio — Moderato

Eη con-ta ch'i ò-va me-
vi - a che'l ò-va nuef

Imo

nà te Fu - nöß en tèl pi - tel mut de Gher - dēi-

Ciantëda da Giuani Batista Kasslatter, tlamà Batista Zink.

Na viva pra mëisa da nòza de Segn.
Engl Comploj.

I. Segnëur Premeziant y Vo duč tlo da nòza!
Scusëde! damande z̄ën Vòst' atenzión.
Metëde 'n mumënt da na pèrt Vòsta bòza,
De möz la furchëta, de-möz la šadón.
Ve diše-pa z̄ën 'n valguna paròles,
Audi-l's y teni-les mè drët bën a-mënt;
Fè mèl o fè dañ o fè rie ne Ve pò-les,
Ma anzi legrëza a chi ch' les entënt!

II. A dì l' aurità, ie na mëssa nevöla
La còssa plu santa, che on sun cheš mont,
La còssa plu dëgna, la còssa plu böla;
De tan na gran còssa messóns tenì cont.
Eη diš che 'η dës adurvè 'n pèr de sòles
Per g̃i a na mëssa nevöla 'nvalgón,
Magari che fossa la strèdes drët mòles,
Ne dëss -uη schivè no pantán no puntón.

III. Da chëš pò ugnun z̄ën se fè na idèa
Dela fösta, che duč on encuei zelebrà,
Dela ueja, del gaudio de chëi da Ciaucèa,
De chëi de Palùa y d'la gran parentá.
Ma 'l prim a s' lá gòder sëis Vo, Segnëur Enghel,
Pò gòt anda Sèfa, Vòst oma, ugnè böl;
Cun ëila y cun Vo Vòš bon père, bèr' Enghel;
Na viva a dui trëi de-berieda böl snöl.

IV. La viva ie fata ai primes ch' la toca,
Zēn vēgn-i pra i autri böl plan dò a dò;
N' ulēs che valguni ēs da dì: »La me moca,
Je fòve pu ēnche pra i autri le-prò.«
Ma ši! a dui canč che sēis tlo pra sta mēisa!
Pu auter, na viv' a ugnun de-segúr!
El vin ne me mancia, de ch'lun cn ulēis-a?
De cueciun, de blanc, de linēus o de scur?

V. Ne pòsse Ve mēter ugnun te si pòsta,
Avisa š'che sēis tlo pra mēisa metui.
Ma n' è-pa malizia y ne fèše a pòsta,
Sun chel purdenēde! Zēn sons entendui.
J frèdeš, me pèr, che dēs vöster i primes,
Dò i frèdeš metonse pó rieš la suráns;
Vo, Mēin', ēis i libri, Vo, Sèpl, la limes,
Maria y Mariana ie brovai fenáns.

VI. Zēn rat-i che toca i noni y la nones;
Che Vo, Segnēur Enghel, che chiš tira dant?
'L bēn ch' i V' à fat n' ie mè raineš y crones,
Ma 'l bon ch' i V' à ulù y Ve uel da mò inánt.
Na viva ai prövеš, chiš ie nòstra sèves,
Prad ēi dēssa ugne crestian se tenì;
Ēi lēura y se pròva y zörca š'che l' èves
Tela vigna d' Jdie tan de nuet che de dí.

VII. Na viva al pröve, ch' à fa la perdica,
Na viva pessunder i toch-el, me pèr:
Na böla perdica ie chēla che šica
Tèl föstes, che vēn zelebrèdes dinrèr.
Tlo muess-i guntè mo na pitla paròla:
Perdiches pudonse audi minechie
Y duč à 'l dovör pò de gi a sta scola:
Perdiches y dutrines: paròla de Die.

VIII. Zēn fèš-i na viva a ch'la pitla inuzēnta:
Tu ies la nevicia del mager Segnēur!
O sibes dagnēura tan böla valēnta,
Tu ès sun cheš mont de-segur dut 'l miēur.
Ma fèše-pa bēn 'nce a chi pitli na viva;
Je spöre ch' i sibe mò duč inuzēnč,
Davia che si genitori ne schiva
No 'l lēur no la bria, ch' i sibe valēnč.

IX. Na viva ai bèrbeš, na viva al' andes,
Pò ala cugnēdes y duč i cugnēi:
Cun tan de biei guanč y tèl böla gherlandes
Mustrēis la legrēza de vöster enviēi.

Ma Vo, bèra Sèpl y anda Giudita,
Y Vo, anda Bōta, y Vo, bèra Mòz,
Se fos da Nadèl, Ve menēss-i en slita:
Ihi al ciaval y pò vèl pitel smòz.

X. A Vo, bèra Tòne, y Vo, anda Stina,
A bèra Batista y si Trèsel le-prò,
Ve fēs̄-i na viva, che degun ne 'ndevina,
Tan bòna y tan dēucia ch' la ie-pa permò.
Gutweniger Alois, Gutweniger Corl!
Na viva a Vo y a Vòsta fenans!
Še un vēn da Vo, depò saut-el y cor 'l,
Davia che 'l spöra de piē bòna mans.

XI. Z̄ēn anda Rusalia y anda Mariana,
M' è 'm pue 'ntardivà, ne s'en avēde 'mpermèl.
Cialòve, še vēighe Merzödc y Damiana
Y Cosl y anda Maria da Rainèl.
Per Vo è-i na viva a posta 'ng̅ignēda
Y z̄ēn Ve-la fēs̄-i da vödl amic;
Che nòsta amizizia nen ie engatiēda,
Udòns pu dagnēura mè böle tel plic.

XII. A Vo, bèra Sèpl y anda Maria,
A Vo, bèra Franzl y fēna da Fēur,
Na viva a duč chēi che ie entēur via,
Na viva cun vin da na drē' bòna sēur.
Na viva ai ug̅íns, ai studēnč y cumpagnes
Y pò ala Segnēura Prinoth de Maran,
Pò mò ai Ladurner; z̄ēn fina la tanjes,
Ma 'mpò n' è-i finà; me audieis mò ciantàn.

XIII. Ve fēs̄e na viva a duč mò te n' jēde
Y mò na plu granda per duč i parēnč!
Ulēsse che duč fossa tlo de-beriēde
Cun Vo pra sta mēisa biač y cuntēnč.
A ulei cunšidrè ie-l na gran parentöla,
Che pòrta i cunuemes Demetz y Comploj,
Davia ch' la ie no mè granda, ma böla,
J fēs̄-i na viva mò z̄ēn a dui doi.

XIV. A duč ch' à purvà de g̅udè entēur ite,
Aciò che ches̄ dí vēgne òra tan böl,
Dui canč sibe pu mè tla vives stluč ite!
Rengrazie a duč pò de cuer mò böl snöl.
Ulón mò priē, che sta fösta vèd' òra
Sch'la ie g̅ita ite encuei da duman.
Die fēs̄e unì alegrēzes da-in-òra!
Y z̄ēn Ve salud-i y Ve toche la man.

Seg. Batista.

Ròa, sëura Val dal Plan, 'l Dròc di Goli, Val Scura (o Val da Lèc) via sula Pitla Ròa 'nfina òra 'l Balöst sëura Sacun, ulá che 'l ie inò tan böl a cialè ḡu. Pò dà ëuta, vie ḡu per i Purcèjes ḡun Pedralbra, passa òra Zertlán, Pincán, 'l Fussèl da Pincán y Sartëur y òra per Istla y ruves inò te Via da Bò, ulá che t' ies muet. Vëighes-te, 'l ie drët šëmpl; še te vès iust šiche t' è dit, pò vëighes bölau duta la Mont de Rešiesa y 'mpères nëut dlonc.

Ḡan: Ma ies-a mat, chi savrà-pa da ḡi böl iust šiche t' ès dit, y chi se lecurderà-pa ches̄ grum d' inuemes; tlo adurvëss-un na lòntcòrta, ulá che fos duč chis̄ inuemes curióš. Tlo ne me 'mpaz-i-pa, 'nsëgna mè 'n plu acòrt a fè ches̄ viač.

Ušöp Antòne: Pu basta, še n' auter 'l sa, pudrès bën 'nce tu te dè 'm pue' de bria a 'l emparè; ne sarà mia no massa, še te savësses 'm pue' nëut te ti pròpria patria.

Ḡan: Pu bon bon, še t' ès 'n dí del' auröla, vie tu 'nstës cun mè, pò áres che 'mparerè 'nce je nëut; 'ncuei n' jëde m' ès fat dut çunfús cun ti grum d' inuemes, che nen ësse mëi cherdù che 'l en fossa tanč te nòš pitl luec. Per 'ntant adio, Ušöp Antòne, y grazia de ti bria. Fr. Moroder.

Sentënzes y pensieres.

Š' un ne sa da tenì la musa y da scutè,
Dëss-el se cri na fëna, dëss-el se maridè,
Še 'l ne 'l 'mpèra dala fëna dò se maridè,
Pò ne sarà-l plu autramënter da i ḡudè. T. P.

'L tëmp, o böl o burt, 'l se muda;
'Nši l' ons nëus sul mont cul cuer:
Datrai legrëza, mò plu tristëza,
Sibe-pa 'l ric o sibe-pa 'l puer. T. P.

Òdio y rabia fèš petè de drë' gran sauč;
Un ch' ie mat dal' ëiles 'n pëta mò de plu auč. T.P.

La fam y la puvertá
N' ie segúr no vèl de böl,
Ma 'l mat al' ëila sarà
Mò bölau 'l maḡer mèl. T. P.

Pra stlofes de patáč
Tenid' la bocia stluta,
Še 'n òst mët òra 'n brač,
Giaurí-la pu mè duta. Scgn. Batista.

A vöster for tela ustaries
Pudëss-uŋ les ratè per sies,
Še ne uniss' datrai 'n òst
Y cumandëss': »Z̄ën ḡi-v'en tòst!«
Segn. Batista.

I musicòntri ie dagnëura
'Mpermalëuš y delicač,
Si mušiga ie for la miëura,
'Nce š' i miaulöa šich' i giač. Segn. Batista.

A ḡi tel stuep a spaz
Ne dëss-uŋ paië daz;
A ḡi a spaz tel luec,
Ic 'n heller böle truep.
Še 'ŋ va pò dò si strèda,
Dëss-uŋ avëi ghenèda;
Še duč ḡis dò si strèda,
Pò ëssa duč ghenèda.
Chi uel vöster beač,
Chëi vède dò si fač.. Segn. Batista.

'N ric se fèš òra puere,
'L puere se fèš ric;
'L prim ie 'n avarón,
L' auter 'n superbón
O 'n pèsta de 'n pultrón. Segn. Batista.

A vöster for sun chi marcëi
Tan d' ëiles y pò mò tan d' ëi,
Messëss-i pu cumprè en mont,
Dò mi idèa de fè cont.
Ma truepes va mè per udëi,
Na pèrt mèdrë per tò cunsëi.
La puera böstìes sula fieres
Ne giata nia dis entieres. Segn. Batista.

Z̄ën muess-uŋ ḡi òt ani a scòla,
La dura danz 'm pue' plu giut;
Še tèn la nëif a ḡi a tòla,
Va mò plu gën vèl pitl mut.
Finà che 'ŋ à de ḡi a scòla,
A-ŋ danz finà si plu biei ani;
'Mpö de ḡi dëscheuč a tòla,
Scumënc-eŋ tòš a ḡi a bagni. Segn. Batista.

Chi che te lauda sul mus,
Lašà stè y mostr-i l' uš.*)

*) Nach Alton, Proverbi etc. Innsbruck 1881.

I sapienč rešona puec,
I ciorches t' ugni lucc.*)

'N dessená y 'n ciòc y mat,
Chēi ie dui trēi unfat.*)

Chi che vif de scròc
Ne vèl 'n flòc.*)

Tan auta ch' ie la mont,
Tan bassa ie la val,
Plu insú che te vès,
Plu ingū́ tumerès.*)

Chi ch' à truepa ròba,
Vif plu saurí y mòr plu èrt,
Chi ch' à puecia ròba,
Vif plu èrt y mòr plu saurí.*)

Chēl che 'ntòrč 'l fil,
Ḡuda al tišèrc,
Chi che tēn la šèla,
N' ie nia miēur che 'l lèrc.*)

Šiche 'l pèrc ie i mutóns,
I fanč šich' i patróns;
Šiche la patrona la fanciöla,
Šiche la vacia 'nši la vadöla.*)

A chi che brèva, dēss-uŋ i-n dè,
A chi che se lamēnta, i-n tò.*)

Chi che brontla ugni mumēnt,
Tira na ciaza de farina al vēnt.*)

A tenì cēsa muess-uŋ la stizè.*)

Dal dit al fat ie-l 'n gran trat.*)

I mač cunēš-uŋ ai ač.*)

'N aut dišàn, 'ŋ aut mentiàn.*)

'N viz de natura port-uŋ a sepultura.*)

Chi ch' à crià l' uciöl, darà 'nce 'l granöl.*)

Chi che desbuta, compra.

Ch' i 'n laše valēi un dlongiad ēi i muess-uŋ vöster a na pèrt de ḡēnt šaldi dan òra. C. D.

Ne ie da crēier tan urdenár che na pèrt de ḡēnt ciēla òra, canch' i — mēt su 'n zelinder. C. D.

*) Nach Alton, Proverbi etc.

Badiòt.

Al osti da Lungiarü.

I. Ladins, ši gēis-pa a Lungiarü,
Storgöde pro mo dēr de sigü
Ailó da Jaco a palsè,
'N ostí, de tai n' en ciaf-eη plü.

II. Böl pronto da serví ēl ō,
So vin fèš düč canč vis y ō
Tan bun co Magdalenervin;
Ince pier a-l vēl del Kundler fin.

III. Dela snòps n' o-i bēgn ci nia dì,
Mo bēgn laldè süa spēisa mēss-i.
Col priš n' ö-l nine nia tirēnt,
Te süa ciasa ō-l nēt y liciorēnt.

IV. Ince ö-l da spaš y dēr parlēnt,
Con vigni-un anfat valēnt.
Famošo ō-l vēl da ciantè;
Düč diš: »Tlo orunse stè!«

V. Nos düč studēnč messun 'l dì,
'Nšö ō-l l' osti da Lungiarü;
Nòš bun amic sarà-l y ō stè,
Per chēl oruns i ringraziē.

Josef Taibon.

Valc por 'l mè de ciē.

(Na storia dontada del tēmp di Romani.)

Zacán è-l 'nt' les nostes valades y munts la gēnt por 'l plü bēgn böla sana, gajerda y de buna vēja. Ai nen è bēgn ince nia tan ziti co zēgn y ne se fašò trœp da-n-fòra por 'm pü de cialt o frēit o fan o valga sort de mal o mè. Še valc falaa da-sēn, à-i de bunes èrbes de vigni sort, mo 'mpò ince 'n möde, c' aa medegines gonot cis bunes stèršes.

Le jagher dal jal da galeder.

I. Na sēra sarēna dēr bōla de Ma,
De fòra la lœna prēš colma co da.

II. La ora co bat z̄ēgn la œna de nœt,
Le jagher tralaša atira so löt.

III. Les ciaspes, le rucsoc, le stlòp sœl spinè,
Atira ö-l stè vēl con dœt arḡignö.

IV. Con james lésieres va-l cuntra le bòsc,
Dò n' ora o dœs èdl ēl sœn le pòst.

V. 'Mprœma se fèš-el 'n fũc sot 'n lēgn,
Sc 'mpēja la pipa y palsa dēr bēgn.

VI. Dò 'm pöz le calander mēt man da ciantè
Y 'ncũnda al jagher ch' al vēgn prēst la dö.

VII. Y tòst ö-l le jal spo co cianta sœl lēgn, —
O jagher atira arḡigne-te z̄ēgn.

VIII. Al alza les ares, destira le còl,
Le jagher dertánt ḡi damprò spo i pò-l.

IX. Z̄ēgn tir-el 'n šũre y laša 'l ciantè,
Sœn chēsta le jagher spo l' a-l asmatè.

X. Respòsta la-sora da l' jal dessenè,
El ḡora alère spo — y vēgn stlopetè.

XI. 'N cighe la-sora, le coi sœ spo snöl,
Fornēš con na plœma dal jal so ciapöl.

Josef Frontull.

Mascherada fašana.

Le doi muše dal moliné da Perra.

(La piú véja se chiama Eleonora e la ḡoena Beatrize.)

E. L c ben na meséria con chest moliné,
Ndo, Beatrize, no se sa olá che l e.
L se n' e ḡit anché dale sie
E amó no l e rua ti pie.

B. L c vera, son stufa ence jo de spetár,
Parche me premessa de magnár.
La peta, che l me a dat suta, e magnada,
Son amó ben ben famada.

E. O mia Beatriza pureta,
Speta che vae a far n' autra peta.
No mi mporta mia ñ schit
Ence jo, ence e boñ apctit.

(NB. Eleonora va a far la peta e Beatrize so la rešona cošita.)

B. Mi ámeda Eleonora l e na dona,
Ognún sa, segur bona,
Ela péissa semper per me,
Auter plu che per še.

L e vcra, amó l' auter di,
La me a comprá a mi
N peten e n gramiál
Plu bel che chel de Roša da Soál.

La me a comprá n bustín e n anél,
Che l c segúr valc de bel!
Adés son vestida da ciaf a pic
Tan, che de un che faléš le fie.

No l die per ciapar la polenta,
Mo son po ence jo valcnta.
J maores saches cogne jo portár
E se preša ben ben trotár.

Dal peis storta cogne ḡir,
E sente da sen me dir
Prest cun na ouš grossa »Ari ca!«
Prest cun na spenta: »Ari la!«

Se presta no voi ḡir,
J mc faš subít sentír
Na gran peada amó
Te chel puret de do.

L e própio da grignár,
Che i se met a ciastiár
Subit chel dc do purét
Cun peade e cun bachet.

O corpo dela luna!
Chel no a mia colpa valguna,
Che, parche col far trum — trun,
L desturbassa foš l común.

Par chel mingol del vers, che l faš,
Subít tinf tonf i je daš;
Esser no l e nešuna rešón,
Ma pazienza, bel e bon.

Nsc próprio na meseria l e,
A servír n pec o n moliné.
Se con ḡir sot piévia e vent
Cun na ciaria, che faš spavént.

J faš corer e trotár,
A costa de crepár,
Che se sofle c se sua
Plu che te na bona stua.

Chel magnár no fossa mal,
Ma chel l e ampó n fal;
Prest iporta freit, prest ciaut
Sche a chel cianolín de Sbaut.

Mi ámeda staš zis trop a vegnír,
A vedér se ven, voi ḡir.
A st'ora la podessa esser chió,
Ma voi spetár n pec amó.

Adés sente mi ámeda a vegnír
La cognoše bel tel ḡir
Con chi bie feres da mušat,
Che l auter di Tonín je a fat.

(NB. Eleonora ven cun la peta.)

E Te pur neza! magna su n bon teis,
Che tu n abe assá par n meis.
Chesta fossa po ben da grignár.
Fam no se volón po mia durár.

B. A've la dir fora dreta,
Aede fat na bona peta,
La me plaš sche tortie
O sche de bie forandie.

E. Scóuta ma, me par de sentír
Adés l moliné a vegnír.
B. O, jo pureta!
No e amó magná la peta.

B. Me la volesse ampó magnár,
Che foš cogne ḡir a tor da maḡenár;
Ma foš l va a dormír,
Capassime, la voi fenír.

E. Ši, ši, a dormir l e ḡit!
B. Adés no me mporta n schit,
La peta se volón magnár
E n pee se la ciacolár.

Ámeda, l áuter dí, che siede stata a nol,
Ve a į po dat da mpienír l fol?
Nia amó no aede dit,
Dišemel mo, ve pree, subít.

Ve a i po dat da béiver e da magnár,
No fará de besén de domanár,
Ve a i po dat pete, pan e vin
De chel, che vel l fáure da Mazzín?

E. L parea própric na cucagna
Ognún dišea: »Eleonora magna!«
J a fat segur n disnarón
Tan che l dí de sagrón.

Na supa i a portá
E po n gran zapolá,
L era ma segúr de smauz e bon
L con esser stat de formentón.

Dapó na torta l e vegnú,
Beatrize, se tu aesse vedú!
A no dir na buḡia, la era grana
Plu che la noša maór fana.

J porta n ciaf de mušát,
Crese che de Bertol l sie stat,
Cun n gran cop de pria
De presór, ma no la era ria.

L e vegnú amó na salatina
Blota de schič de jalina,

Cun bret de cobes i l' a conciada.
La era bona, duta la aón magnada.

Vin peró ence assá zenza fal,
J l portaa te n gran bocál.
Aón ben magná e ben beú
Che siane bon fač su.

Chel no no me a plašú,
Beatrize, se tu aesse demó vedú,
L era proprió da grignár
E pur se cognea magnár.

L e vegnú n cop de lat de pegna plen,
La ite l era pizágoi, mete pen,
Neigres auter plu che n parolót
O da tabác, sche l nas de Carabót.

A far chest i a mpará da Maghért,
Ši, proprio da chel stravért,
L creit che sie n bon bocón,
Che dae forza da sansón.

Te l ciapél de Piva i a portá,
Ma de chel no n c magná,
Un bel gran pramés̆
Toč de bonze e ravalés̆.

E tan magná e tan beú,
Che n fin no podec plu,
Ma can che son vegnuda, chel pastolá,
Che tu me as fat, l a dut justá.

A cheḡer l e stat Lucrezia, chela carogna,
Cul mus nfroziná e le man de rogna.
Cun la gocia al nas e masteán fave
Cun la bocia duta sot a bave.

B. Chest volesse saér amó,
Che dís̄ei, che conta-i po?
Chest volesse amó sentír,
Dapó volesse ḡir a dormír.

E. O Beatrize se tu saesse,
Segúr ence tu planḡesse,
L e dut sot e sora, e sora e sot
Sche le erbe de chel Ḡoan Zifolót.

Sun chest mondo, sun sta tera
L e dut descórdia e vera,
Jo no se, co che la ḡirá,
Se valc prest no muderá.

J parassa via re e imparatores,
Sehe se fossa zompes de sartores.
Adés vel ognún comanár,
Chesta ši la e da grignár.

La veritá, a te dir,
No se, co che la podrá ḡir;
Se comanár vel ognún,
'Nfin no ubidissa plu nešun.

J parasssa deméz papa, véscovi e pluvégn,
Se demó i podessa, mete pegn,
Parche, corpo dela luna,
Religión no ne plu nešuna.

Volón po ben preár
L cel, la paš a ne manár,
Parehe Beatrize, neza mia,
Zenza ehesta la e braussa e ria.

Adés volón po ben sin ḡir,
A pussár e ben dormír,
Che domán bonora podassanc levár,
A ḡir a tor da maḡenár.

Fedom.

La insuda.

Sion da insuda,
Sion nte n autra sason,
L sol a cambiè, no ne pi chel,
o ce bel!

La insuda la è chilò
E sto invar fet el no commanda pi
la cugnù s en xi.

Salve chi a creà ste bellezze
De sta sason che le la insuda,
bele vignuda.

La sta n crudo da valch sta ota,
Giazava ite dut nfin i sas
e incia l nas.

Ades godonesse la insuda
Che la è vignuda bona ciauda
chesta si sauda!

Da insuda due jè contene
Pareè che no nè pi cusi chiet
ne gnanca fret.

Ades due va de fora
E se scomenza a laurà
e sintinà.

Incia le femene le daur el barcon,
Le lassa la ciauza e la roda
e le va de fora.

De fora dut lè bel vert
Ste arbe le scomenza a vigni
semper de pi.

E i guziei jè jaro chilò,
La è tan bella sta sason,
se la godon!

Le zigre jè vingude,
Le scomenza a fabricà
e ristaurà.

Canche i centa due a una
Sti guziei i fa n gazer
che lè n piazer.

Le fuoje le scomenza a spontà
Ma alla pena che somea a siti
baffi de coscritti.

Insoma la insuda la è bella.
Calche ota ven n onda
ciara e monda.

Incia l ziel lè bel saren,
De not lè dut stellà
da incantà.

I siori istesso, i lasse le basse,
E i se tira pi aut,
che lè manco ciaut.

Infatti n auter vive lè adess,
La porta content sta sason
de chel bon.

Ades le not le ven pi curte,
E de not no se và pi,
lè meo dormi.

E cusi me avè capi.
Chi da Coll je furbi e fign,
pu je Ladign!

Melchiore Colleselli.

Sa mont lè ben bel.

Da ste bande lè ben bel,
no nè degò de tal mont
che rùe fin sal ziel.

No se finis mai pi de i vardà
a ste mont cusi aute,
lè proprio na rarità.

Non dut intor de ste mont
bele verde o da bosch
da n zima fin xun font.

On ben incia crode
aute che fas spavent
con chi spiz sun dute le mode.

Lè la Zuita, la Montagna e l Crot,
Sas biench e Mont de val,
lè cheste cusi da banda de sot.

De là lè Versal,
  pi insù la Lastìa e Croda rossa,
  e po lè Palla dal sal.

Fin de Xugn no se pol xi su,
  sun ste crode cusi frede
  lè la nef ncora n toch n xu.

Per esempio ntal Crot,
  che mi el vede ogni di,
  lè nef tan de sora che de sot.

Versal lè ncora pi aut.
  Se abadè ben d istà,
  vede le pegorare sun chel saut.

E po lè la Lastia,
  lè incia na granda croda,
  lassu lè incia na ostaria.

E Croda rossa che i varde ogni di,
  la fa aspetto, massima
  co l sol va a fiorì.

Palla dal sal la da esser incia bella,
  se vede a varda su,
  mi no son mai xu sun chella.

E po lè Naolào
  na mont tant nominada
  per esempio incia Giao.

I prai da mont jè ben biei,
  sun ste mont lè n piazer,
  come sun Piezza e sun Melei.

Xal pe del dut lè Zopei,
  e po lè Porre, Val ciarnara
  e su insom lè i masarei.

L mes d Agosto due va su,
  sa mont a siè
  e no se volesse pi vigni xu.

De domenic da sera le allegria,
  se ride, se scherza,
  no se pensa pi a nia.

Da da sera se binon
  de dies o dodes xovign
  e xon a seccà Ostazon.

Sa mont lè bel a fa na ridata
  entel fen coi suoi amizi
  ma pi bel lè con na tosata.

Melchiore Colleselli.